

4
Kiivi kauden asuinpaikka

Kukonharjoon nuummelle

Nouziairissa.

Tutkinut

Julius Silio

10-15 p. Kesäk 1926.

Kivikauden asuinpaikka
Kukkonharjan muumella
Repolan ja Sontamalan kylän maalla
Nousiaisissa.

Tutkinnut J. Silio 10-15/VI 1926.
(2 kardinaihelmaa ja H.m.l. 8683:5-20).

Asuinpaikan Talvella vuoden 1925 alkua.
Kekkonharjan puolella löysi Nousiaisten Repolan
kylän Petros. Heikin talon isäntä
Vaino Heinonen kieläsi ota-
essaan metsämaastaan jorven
saviastianpalasia, joista muuan
iso palanen joutui Hämeen
museon keräilijän Alexs. Winters-
käsien (H.m. n:o 1213:1). Mainittu
museo ilmoitti löydöstä Kansallisen
museon, ja ilmoitusta seuranneen
Ta piirroksista kävi ilmi, että
talttu saatu saviastianpalanen
oli tyypillisiä Karjalaisista
Kampakeramiikkaa. Löydin joh-
dosta kävi J. Silio paikkaa

Tutkimassa 10-15 p. kesäk. 1926.

Saama ja Löytöpaikka sijaitsee
Kummonsukien, Nousiaisten ja Mynämäen kir-
kon puolivaiheilla, n. 5 km
edellisestä ja n. 4 km jälkei-
mäisestä kirkosta, Repolan
Mylästä n. 3 km N-NTW, met-
säseudussa, kaukana ihmisaes-
noista. Se on kapea moreeni-
harjanne, nimelti Kummonsari,
joka jatkuu leveyspiäni nie-
mekkeenä NW-suuntaan. Yllä-
ympäriellä on pienempiä soita,
joilta vesi jatkautuu kahden
suuntaan, läntiluoteeseen päin pien-
tä, Mynäjokeen yhtyvää puroa
myöten, ja etelään päin Re-
polanjokea myöten, joka on
Lemun kohdalla mereen laske-
van Hirvijoen haara. Löytö-
paikka on vähän W-suuntaan
on Raikon talon Räsänen näyttö
ja Mynämäen puolella Patonitöy.

Löytöpaikasta N. suuntaan on
Formun niitty Mynämäen
rajaan asti. Raikun niitystä
vesi laskee Pato niitylle;
Formun niitystä vesi kulumen
menevän Mynämäkeen järven
tai ehkä molempiin suun-
tiin, mutta Formusta itään
olevista niityistä vesi me-
nee varmasti Vastlantien
eli Nousiaisien järven.

Aikaisimmat
löydöt ja au-
tuskerros.

Kukonharjan SS W. rin-
teellä, joka viettiä loivasti,
löysi Petto. Heikin isäntä muu-
manin saviastiapalasen
lähellä rannetta. Paitsi
saviastiapalasia tapasi hän
myös Kivilieden, jonka päällä
oli ollut ensin rustoala kie-
taa patti kolme desimetriä
ja sitte tukkamaata n. 10-15
cm. Löytöpaikalle on muo-
dostunut syvänlainen, pitkäkäs
santa kuoppa, joka Kirjottajan
Mäydessä paikalla oli 17 m

pitäinen ja leveimmältään kohdalla
11 m levyinen, ^(alaltaan n. 100 m².) kuoppa on
osaksi Repolan Hautin, osaksi
Sondamalan kylän Vuorenpään
maata; kuoppa on N. puolella
alue kuuluu Repolan kylän
Hemmingin Falcon (ks. löytö-
alueen kartta a. n. 100 m²).

Hietakuopan W.-laidalla
oli kumuskerros 4-5 dm vahvi-
nen, sen alla oli vatkasta leij-
jykettä 12-15 senttimetriin ja
sitten ^{moreeni} hunkettua soraa, joka
paikkoja oli tummanruskeata,
paikkoja liikkaisen värisiä.
Kuopan E.-puolella oli harkean-
kasta, väkemmän kivittä, hunk-
ettua soraa, tumman värisiä,
paikkoja isompia ja pienempiä
mullipesäkkeitä sisältäviä. Löytö-
paikka oli selvästi kivikautisen
asuinpaikan luontoinen, kuten
jo yllämainittu Savastiaapalasta
ja Kivilieden esiintymisen osoiti-
vat.

Kaivaus.

Kaivaustyö kohdistettiin lähinnä sorakuopan eri puolille, varataksien samalla alaa soran otolle.

Kuopan 99 W. päässä oli kulltuurikerros n. 30 m vak-
vuinen, ja siitä tavattiin runs-
saaulaasti: ^(varsin paljon) karkeampaa ja
pienompaa kampsakeramiikkaa
sekä muutamia vuorilajien irto-
kia, niistäkin kampsale y.m.
Niiden lähellä, ^(ks. kartan aiheinen H.) rundeilla H-F:10,
ilmeni liesi, isonko maakeri
ja kullmiton asetettuja pie-
nempää kiviä, joiden päällä
oli tukkamaata ja yllimmä
ruskeata soraa, keski-kohdalla
ulottuen syvemmälle (lieden
pohja oli 36,15 y.m.p.). Lieden
kohdalla kaivettiin alas jär-
ven pituinen, 1 m levyinen
koloja, mutta viime jär-
ven loppui järven kulltuurikerros
eli kullmiton pätkät, ja sora
muuttui mustaksi, seomudon

väriäämäksi, Teiden ranta-aidan
vaikutuksen. Kulttuurimaan
alaraja oli 30,24 m y m. p.
Sorakuopan S. puolel-
lta ilmestyi muutamia suorilaisia
istokkia ja saviastiapalasia,
m. m. myörikeramiikkaa oleva
reunapalaneen reunua F:7 pinta-
puolelta.

Sorakuopan W- puolelta
löydettiin paitti suorilaisia istok-
kia m. m. Tasa Kylväisen Kirveen
(n. 20 m. syvyydeltä),
Kantaa, joka kaupakeramiikan
ja myörikeramiikan ohella
viittaa asuinpaikan ikään.

Pohjois- ja koillispuolella
sorakuoppaa on maaperä pinta-
osassa pienompaa ja vähemmän
muhdeltua kuin Kirveen puolella
moreenisoraa. Kulttuurikerros
oli keuhon: kehittyneet ja
uloitun matalampaan. Tuhka-
läikkä ei ollut. Kaivauksen
pohjoiskulmassa tavattiin
muuan hiilusta n. 35 m syvy-
dessä ja sen läheisä Kirveen

Kappaleita, vuorilajin irto-
ja joitakin saviastianpalasia.
Koillispuolella (Tavattiin runsaasti
vuorilajin irto- ja saviastian-
palasia kumpoteramittaan
vitetään, että lähellä pitäisi
olla liesi eli asunnopöytä.

Asuinpaikan laajuuden
Asuinpaikan laajuuden
laajuus. määräämiseksi tehtiin useita
kokeita ja niillä seuraa-
vat havainnot (vrt. Kartanai-
netmaa I).

1. Kokeita Tehtin
pitkin sorakuoppaa menevän
raja-aidan suuntaan, 18 metrin
päässä sorakuopan kaivauksen
NNE-laidasta, Kukonharjan
korkeimmalla kohdalla, (40,7 m y.m.p.p.)
maalla. Kaivausalue 2 m².
Hyvin heikko kulttuurikerros
2-3 dm syvyyteen, hiukan hielen-
täpliä. Vuorilajin irto- ja
kappaleita.

2. Kokeita W-puolella
samaa raja-aitaa, N-puolella

Mariannella, Väinönporon ja Sanku-
kujan alalaidasta. Sanku-
kujan reunasta seuraava ker-
rosjärjestys: ~~hummuskerros~~
rusk. sora
hilituoli
Kuin vähäni määrän esiin-
lyvä punertava maa tuulen-
sijaan. Löydetty pari vuori-
kajin iskosta.

3. Koekaijaus, n. 5-6 m²,
Matti: Tuhkaperästä lähekkään,
Muttaurikerrosta 2-3 dm, run-
naasti vuorilajin sirpaleita.

4. Koekaijaus (ylempiä
M. ed.): Muttaurimaata 2-3
dm, sirpaleita, koristamaton
Saviastian palanen.

5. Koekaijaus: painanne
maasta, 1/2 m syvyyteen iso-
jakin hiiltä, ei voi olla kivikant.
Tä saan ehkä nyt. Hiilikanta.

a. Koekaijaus: heikko
Muttaurimaata. Ei sirpaleita.

6a. Koekaijaus: hyvin
heikko Muttaurimaata. Ei
sirpaleita.

7. Koekaiवास: heikko painanne
maan pinnalla, hiilipesäke, sen
edustalla Kulttuurikerroksessa
Kirveen lape ja Kattuma
(8683:20).

8-10. Koekaiवास: Kulttuuri-
maa jatkun itään päin, ei
sirpaleita.

11. Koekaiवास: heikko painanne
maan pinnalla (Korkein-
malla kohdalla Karjannuoto),
Kulttuurimaata, tuhkaista.

12. Koekaiवास: Hemmingin
maalla (ent. lahdella perustalla):
omiluisia ^{spitkähkiä} syvänteitä, ikäänkuin
asunto kujan pohjia, kestäm-
mässä kasvittain Tuhkan-
pesäke (Kovaa maata).

13 Koekaiवास: vielä
Kulttuurimaata.

Kuten Koekaiवासista
nähty, otettiin asuin alue
sangen laajalle, mutta Kult-
tuurikerros on heikkoa
ja löydöt niukkoja (eli-
jäissä sirpaleita). Tämä seikka

ja pitkäkäävät syvänteet (asunnon-
profiat) johtuneet paikalla
myöhemmin olleesta myörihe-
raamisesta asutuksesta.

Asuinpaikan korkeuden
korkeusuh-
teet. määrittämiseksi merenpinnasta
lasketuna Eestin nivelleeraus
valtamaantien varrella olevista
triangulatiopisteistä asuin-
paikalle Lamperin Torpan id-
niityn kautta. Triangulatio-
pisteellä nähtävä rautaputki
sijaitsee kalliolla Kukonkärjen
ahdella n. 1/2 km Myrämäen
rajalta kirkolle päin (vasem-
malla eli SW-puolella tiestä)
ja n. 3 km Myrämäen kirkolta.
Triangulatiopisteeseen korkeus
on 53,061 m y.m., ja kalliota-
merroksen alaraja asuinpaikalla
on 16,82 m alempana eli
36,241 m y.m.p.

Asuinpaikan
aikaiset Tojen korkeus asuinpaikalla
maantietel-
liset suhteet. (39-36 m y.m.p.) vastaa
jotakin tarkkaan Jettärän
vastavaan keräilykseen (Toisen
ryhmän) korkeutta, ^(38-35 m) osoittaen

siis sitä laimmukainnusta, joka il-
menee löytöjen suhteesta maan-
kokoamiseen. Suoranaarilla iältään
pienee Kukonmarja (jt
niitä vastaa) löydöt pää-
asiassa asetettava 3. vuosi
Tunanne puolivaiheille e. Kr.

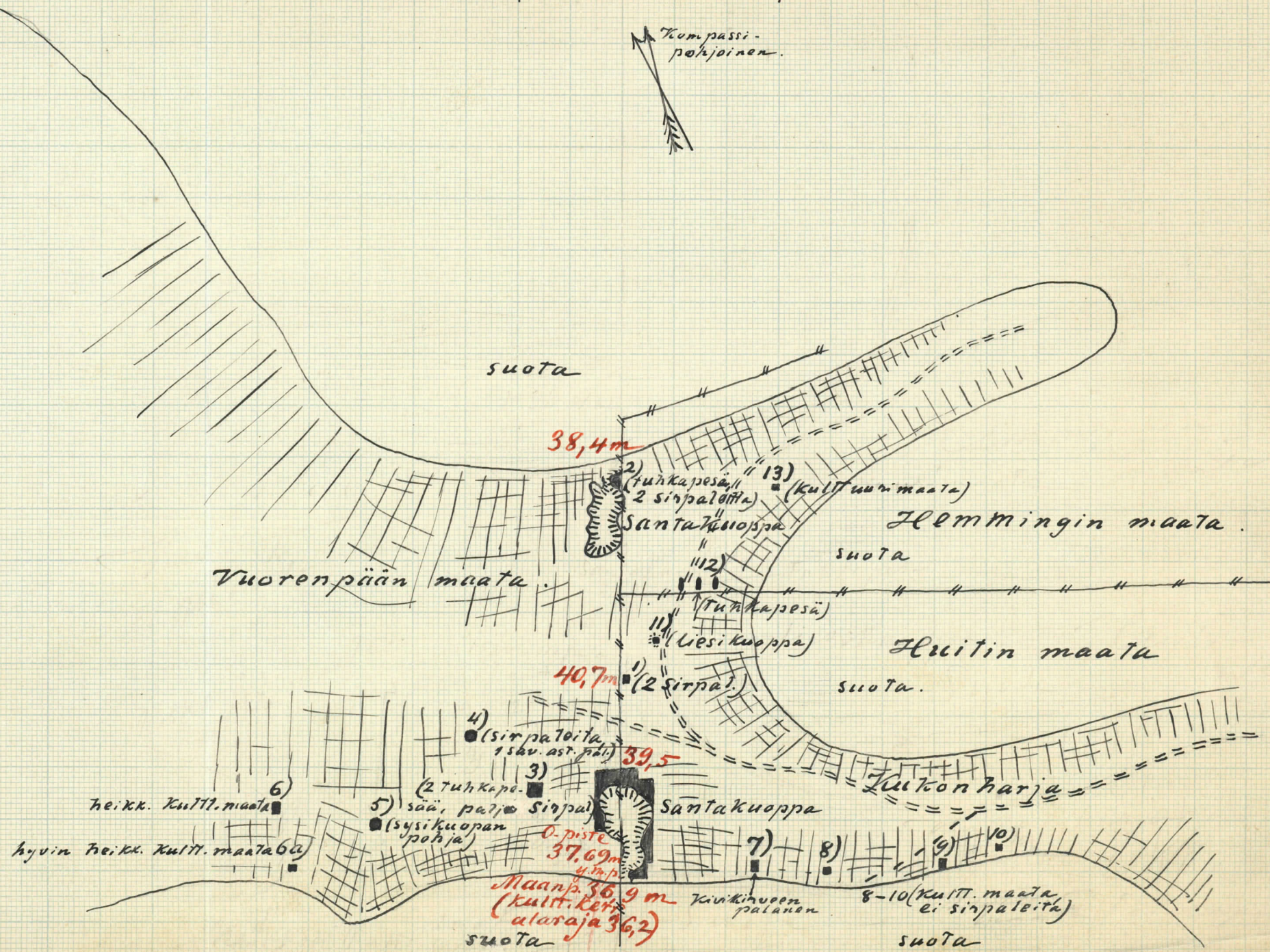
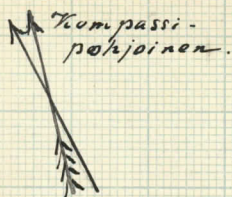
Ottamalla perustaksi Kukon-
marjan löytöjen ja Jäkärän
Keskimmäisen löytöryhmän alin
korkeus, on topografikartan
nojaalla piirretty kartan luonnos,
joka osoittaa maan ja meren
jakoautumista lounais. Suomen
meren ollessa 34 m y. m. p.
(ks. Toiset museopäivät Tu-
russa 1926, s. 65). Kuten siitä
nähtyy, on Nousiarten seutu
silloin ollut samaltaista
saaristoa kuin nykyinen
Kannikkovalue lukuisine sal-
mineen, saariseen ja lahdet-
miin. Kukonmarja asuin-
paikka on aikanaan sijain-
nut isolla saarella, Kapteeni-
Kannikkella Niina-pikku-
lahdessa, joka piiräytyi My-
nämäältä Nousiainin pään.

Asuinpaikan NW-puolella on
ollut kapea merensalmi
mainittu saaren ja mantereen
välillä. Kivikauden ikäiset
osat asuneet aivan meren-
rannalla, kuten voi päätellä
m. m. siitä, että asuinpaikan
kulttuurikerroksen alaraja oli
ilmeisesti veden huukalemaa.
Asuinpaikan välillä on ta-
pahtunut nähtävästi etupäässä
kalastusta silmälläpitämällä.

I.

Kivikauden asuinpaikka
 Hukonharjan nummella
 Repolan ja Sontamalan kylän maalla
 Nousiaisissa.

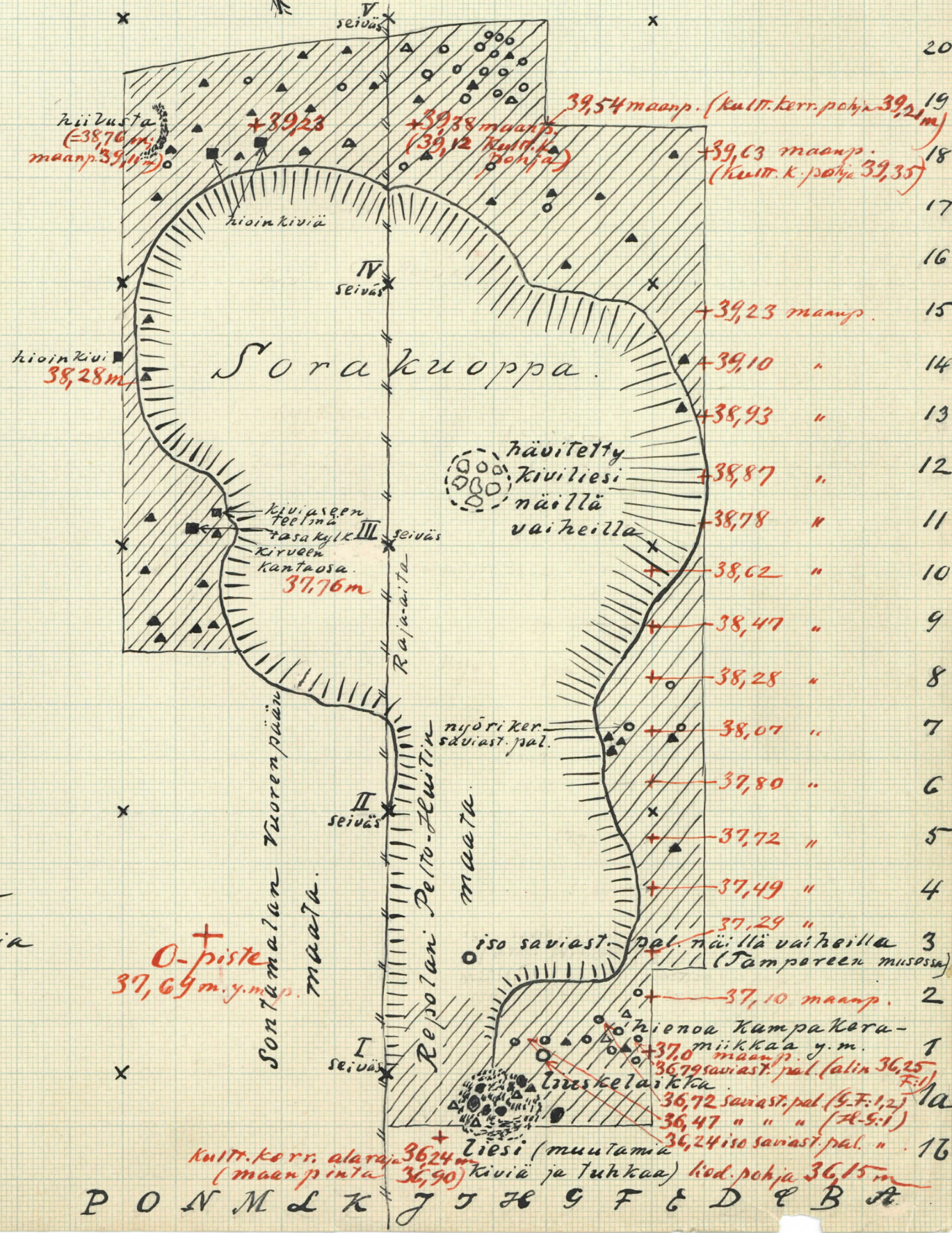
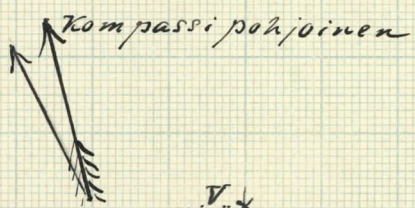
0 50 m (noin)

Kukonharjan kivikautinen asuinpaikka.
 Nousiainen, Repolan kylä.

Tutkinut

J. Silio v. 1926.

- tutkittua.
- saviast. palasia
- kvartsin iskoksia
- vuorilajin iskoksia

P O N M L K J I H G F E D C B A

Kivikauden asuinpaikka Kukonharjan nummella Repolan ja
Sontamalan kylän maalla Nousiaisissa.

Tutkinut J. Ailio 10 - 15/VI 1926.

(2 kartanaihelmaa ja K.m.l. 8683:5-20).

Asuinpaikan
keksiminen.

Talvella vuoden 1925 alkupuolella löysi Nousiaisten Repolan kylän Pelto-Huitin talon isäntä Väinö Heinonen hietaa ottaessaan metsämaaltaan joukon saviastianpalasia, joista muuan iso palanen joutui Hämeen museon keräilijän Aleks Winterin käsiin (H.m. n:o 1213:1). Mainittu museo ilmoitti löydöstä kansallismuseoon, ja ilmoitusta seuraavasta piirroksesta kävi ilmi, että talteensaatu saviastianpalanen oli tyypillistä karjalaista kampakeramiikkaa. Löydön johdosta kävi J. Ailio paikkaa tutkimassa 10 - 15 kesäkuuta 1926.

Asema ja luon-
nonsuhteet.

Löytöpaikka sijaitsee Nousiaisten ja Mynämäen kirkon puolivaiheilla, n. 5 km edellisestä ja n. 4 km jälkimmäisestä kirkosta, Repolan kylästä n. 3 km NNW, metsäseudussa, kaukana ihmisasunnoista. Se on kapea moreeniharjanne, nimeltä Kukonharja, joka jatkuu leveämpänä niemekkeenä NW-suuntaan. Yltympärillä on pienempiä soita, joita vesi jakaantuu kahteen suuntaan, länsiluoteeseen päin pientä, Mynäjokeen yhtyvää puroa myöten, ja etelään päin Repolanjokea myöten, joka on Lemun kohdalla mereen laskevan Hirvijoen haara. Löytöpaikalta vähän W-suuntaan on Raikun talon Raisasen niitty ja Mynämäen puolella Patoniitty. Löytöpaikasta N-suuntaan on Formun niitty Mynämäen rajaan asti. Raikun niitystä vesi laskee Patoniitylle; Formun niitystä vesi kuuluu menevän Mynämäkeen päin tai ehkä molempiin suuntiin, mutta Formusta itään olevista niityistä vesi menee varmasti Vastlahteen eli Nousiaisiin päin.

Aikaisemmat löy-
döt ja asutus-
kerros.

Kukonharjan SSW-rinteellä, joka viettää loivasti, löysi Pelto-Huitin isäntä m.m. mainitun saviastianpalasen lähellä suonreunaa. Paitsi saviastianpalasia tapasi hän myös kivilieden,

jonka päällä oli ollut ensin ruskeata hietaa pari kolme desimetriä ja sitte tuhkamaata n. 10 - 15 sm. Löytöpaikalle on muodostunut syvänlainen, pitkäkäs santakuoppa, joka kirjoittajan käydessä paikalla oli 17 m pituinen ja leveimmältä kohdalta 11 m levyinen, alaltaan n. 100 m. Kuoppa on osaksi Repolan Huitin, osaksi Sontamalan kylän Vuorenpään maata; Kukonharjan N-puolinen alue kuuluu Repolan kylän Hemmingin taloon (ks. löytöalueen kartanaihelmaa I).

Hietakuopan W-laidalla oli humuskerros 4 - 5 sm vahvuinen, sen alla oli valkeata lyijyhietaa 12 - 15 senttimetriin ja siten huuhdeltua moreenisoraa, joka paikoin oli tummanruskeata, paikoin likaisen näköistä. Kuopan E-puolella oli karkeanlaista, vähemmän kivistä, huuhdeltua soraa, tumman väristä, paikoin isompia ja pienempiä hiilipesäkkeitä sisältävää. Löytöpaikka oli selvästi kivikautisen asuinpaikan luontoinen, kuten jo yllämainittu saviastianpalasten ja kivilieden esiintyminen osoittivat.

Kaivaus.

Kaivaustyö kohdistettiin lähinnä sorakuopan eri puolille, varatakseen samalla alaa soran otolle.

Kuopan SSW-päässä oli kulttuurikerros n. 30 sm vahvuinen; ja siitä tavattiin runsaanlaisesti karkeampaa ja varsinkin pohjapuolelta hienompaa kampakeramiikkaa sekä muutamia vuorilajin iskoksia, hioinkiven kappale y.m. Niiden lähellä, ruuduilla H - I: 1 a (ks. kartanaihelmaa II), ilmeni liesi, isohko maakivi ja kulmittain asetettuja pienempiä kiviä, joiden päällä oli tuhkamaata ja ylinnä ruskeata soraa, keskikohdalla ulottuen syvemmälle (lieden pohja oli 36,15 y.m.p.). Lieden kohdalta kaivettiin alaspäin 4 m pituinen, 1 m levyinen koeoja, mutta sinne päin loppui pian kulttuurikerros eli hiilentäplät, ja sora muuttui mustaksi, suomudan värjäämäksi, tehden rantahiedan vaikutuksen. Kulttuurimaan alaraja oli 36,24 m y.m.p.

Sorakuopan S-pään E-puolelta ilmeni muutamia vuorilajin iskoksia ja saviastianpalasia, m.m. nyörikeramiikkaa oleva reunapalanen ruudun F:7 pintapuolelta.

Sorakuopan W-puolelta löydettiin paitsi vuorilajia iskoksia m.m. tasakylkisen kirveen kantaosa (n. 20 sm syvyydestä), joka kampakeramiikan ja nyörikeramiikan ohella viittaa asuinpaikan

ikään.

Pohjois- ja koillispuolella sorakuoppaa on maaperä pintaosassa hienompaa ja vähemmän huuhdeltua sekä kivisempää moreenisoraa. Kulttuurikerros oli heikosti kehittynyt ja ulottuu matalampaan. Tuhkaläikkiä ei ollut. Kaivauksen pohjoiskulmassa tavattiin muuan hiilusta n. 35 sm syvyydessä ja sen läheltä hioinkiven kappaleita, vuorilajin iskoksia ja joitakin saviastianpalasia. Koilliskulmalla kaivausalueelta tavattiin runsaasti vuorilajin iskoksia ja saviastianpalasia kampakeramiikkaa, viitataten, että lähellä pitäisi olla liesi eli asunnonpohja.

Asuinpaikan laajuus.

Asuinpaikan laajuuden määrittämiseksi tehtiin useita koekaivauksia ja niillä seuraavat havainnot (vrt. kartanaihelmaa I).

1. koekaivaus tehtiin pitkin sorakuoppaa menevän raja-aidan suuntaan, 18 metrin päässä sorakuopan kaivauksen NNE-laidasta, Kukonharjan korkeimmalla kohdalla, 40,7 m. y.m.p., Huitin maala. Kaivausalue 2 m. Hyvin heikko kulttuurikerros 2 - 3 dm syvyyteen, hiukan hiilentäpliä. Vuorilajin iskoksia 2 - 3 kappaletta.

2. koekaivaus W-puolella samaa raja-aitaa, N-puolella harjannetta, Vainionpohjan santakuopan alalaidassa. Santakuopan reunassa seuraava kerrosjärjestys:

Viittaa samoinkuin vähässä määrässä esiintyvä punertava maa

tulensijaan. Löydetty pari vuorilajin iskosta.

3. koekaivaus, n. 5 - 6 m, kaksi tuhkapesää lähekkäin, kulttuurikerrosta 2 - 3 dm, runsaasti vuorilajin sirpaleita.

4. koekaivaus (ylempänä k. ed): kulttuurimaata 2 - 3 dm, sirpaleita, koristamaton saviastianpalanen.

5. koekaivaus: painanne maassa, $\frac{1}{2}$ m syvyyteen isojakin hiiliä, ei voi olla kivikautta vaan ehkä nyk. hiilihauta.

6. koekaivaus: heikkoa kulttuurimaata. Ei sirpaleita.

6 a. koekaivaus: hyvin heikkoa kulttuurimaata. Ei sirpaleita.

7. koekaivaus: heikko painanne maan pinnalla, hiilipesäke, sen edustalla kulttuurikerroksessa kirveen lape ja katkelma (8683:20).

8 - 10. koekaivaus: kulttuurimaa jatkuu itäänpäin, ei sirpaleita.

11. koekaivaus: heikko painanne maan pinnalla (korkeimmalla

kohdalla harjannetta), kulttuurimaata, tuhkaista.

12. koekaivaus Hemmingin maalla (ent. lahden perukassa):
omituisia pitkäkkäitä syvänteitä, ikäänkuin asuntopuolan pohjia,
kesimmäisessä havaittiin tuhkapesäke (kovaa maata).

13 koekaivaus: vielä kulttuurimaata.

Kuten koekaivauksista näkyy, ulottuu asuttu alue sangen
laajalle, mutta kulttuurikerros on heikkoa ja löydöt niukkoja
(etupäässä sirpaleita). Tämä seikka ja pitkäkkäät syvänteet
(asunnonpohjat) johtunevat paikalla myöhemmin olleesta nyörike-
ramisesta asutuksesta.

Asuinpaikan korke-
ussuhteet.

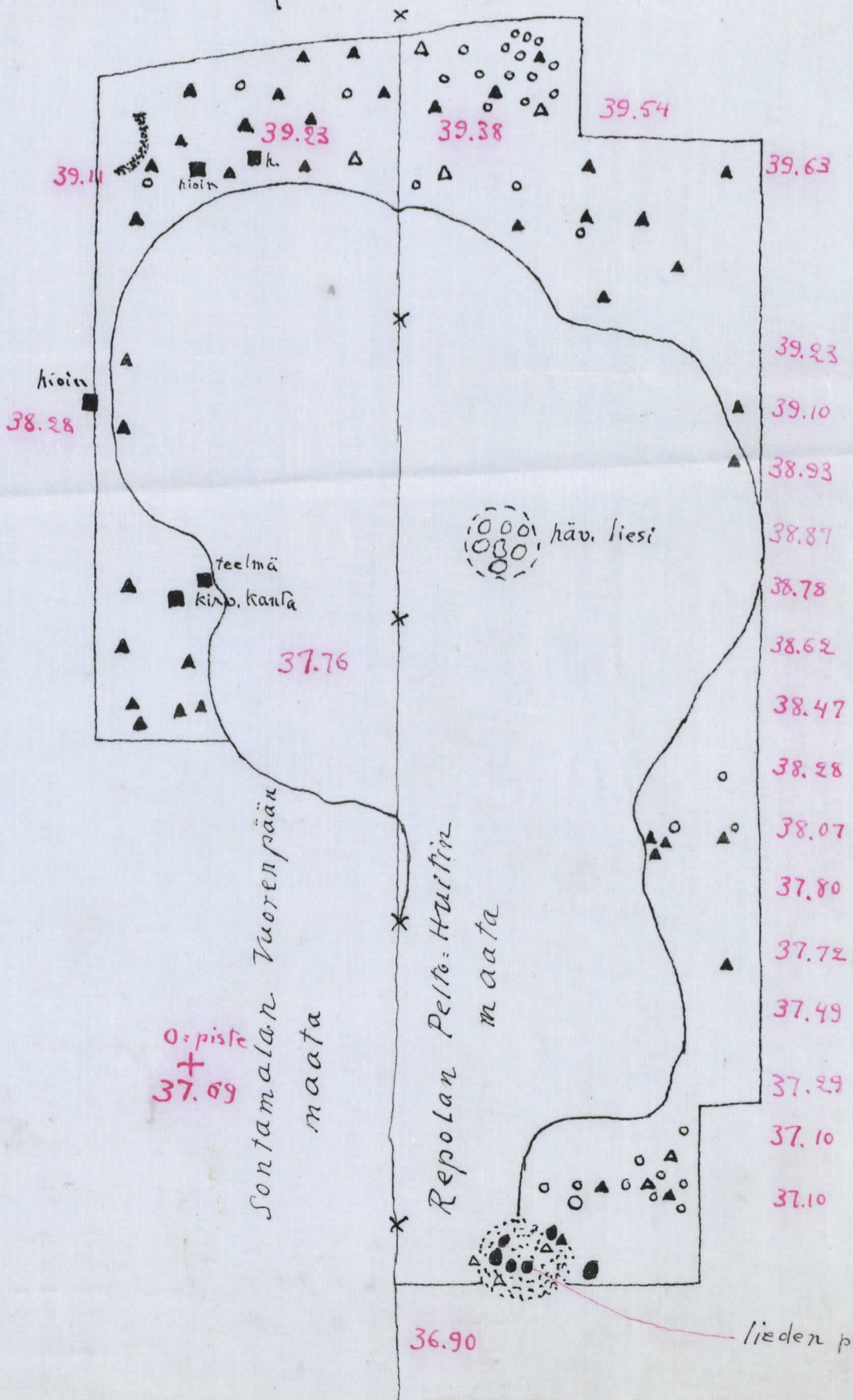
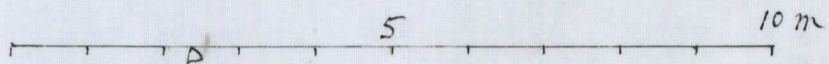
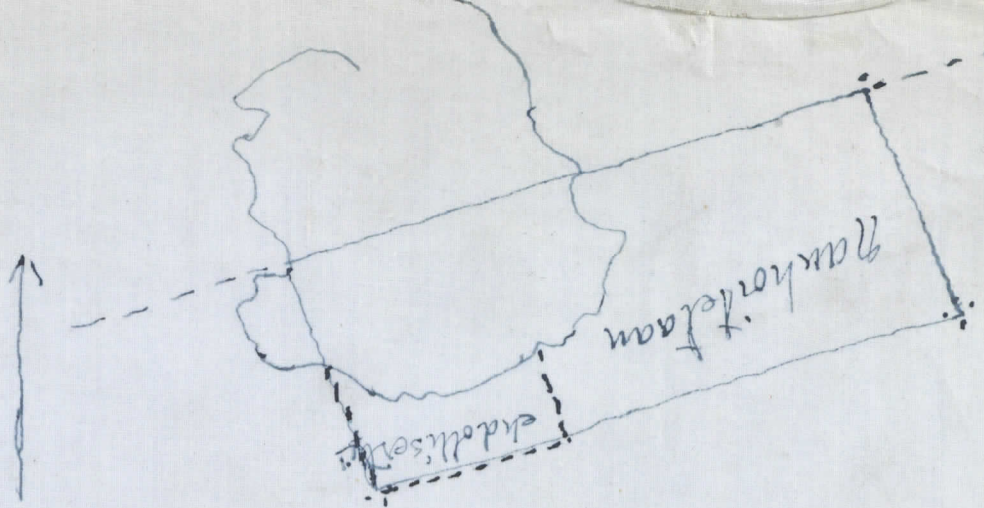
Asuinpaikan korkeuden määrittämiseksi merenpinnasta laskettu-
na tehtiin nivelleeraus valtamaantien varrella olevasta triangu-
latiopisteestä asuinpaikalle Lamperin torpan ja niityn kautta.
Triangulatiopistettä näyttävä rautapultti sijaitsee kalliossa
Kukonharjan ahteella n. $\frac{1}{2}$ km Mynämäen rajalta kirkolle päin
(vasemmalla eli SW-puolella tietä) ja n. 3 km Mynämäen kir-
kolta. Triangulatiopisteen korkeus on 53,061 m y.m., ja kulttuu-
rikerroksen alaraja asuinpaikalla on 16,82 m alempana eli
36,241 m y.m.p.

Asuinpaikan
aikuiset maantie-
teelliset suh-
teet.

Kampakeraamisten löytöjen korkeus asuinpaikalla (39 - 36 m
y.m.p.) vastaa jotenkin tarkkaan Jäkärän vastaavan keramiikan
(toisen ryhmän) korkeutta (38 - 35 m), osoittaen siis sitä lain-
mukaisuutta, joka ilmenee löytöjen suhteessa maankohoamiseen.
Suoranaiselta iältään lienee Kukonharjan (ja niitä vastaavat)
löydöt pääasiassa asetettava 3.vuosituhanen puolivaiheille
e. Kr.

Ottamalla perustaksi Kukonharjan löytöjen ja Jäkärän kes-
kimmäisen löytöryhmän alin korkeus, on topografikarttain nojalla
piirretty kartanluonnos, joka osoittaa maan ja meren jakaantu-
mista Lounais-Suomessa, meren ollessa 34 m. y.m.p. (ks. Toiset
museopäivät Turussa 1926, s. 65). Kuten siitä näkyy, on
Nousiaisten seutu silloin ollut samanlaista saaristoa kuin ny-
kyinen rannikkoalue lukuisine salmineen, saarineen ja lahdelmi-
neen. Kukonharjan asuinpaikka on aikanaan sijainnut isolla?
saarella, kapealla kannaksella siinä pikkulahdessa, joka pistäy-

tyi Mynämäeltä Nousiaisiin päin. Asuinpaikan NW-puolella on ollut kapea merensalmi mainitun saaren ja mantereen välillä. Kivikauden ihmiset ovat asuneet aivan merenrannalla, kuten voi päätätä m.m. siitä, että asuinpaikan kulttuurikerroksen alaraja oli ilmeisesti veden huuhtelemaa. Asuinpaikan valinta on tapahtunut nähtävästi etupäässä kalastusta silmällä pitämällä.

- o savias.
- ▲ kvartsia
- ▲ kivensilt.

